

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЛЕКСИКИ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ НА ОСНОВІ ЦИРКУЛЯРУ НАТО ПРО ОСВІТУ

Це дослідження присвячено специфіці перекладу термінів у сфері цивільного захисту, зокрема увагу зосереджено на необхідності точного відтворення і забезпечення ідентичності понять у цільовій мові. Основною метою перекладу є збереження точного поняття вихідної мови, що є критично важливим для уникнення непорозумінь у професійному середовищі. У цьому дослідженні акцентовано увагу на значенні термінів, підкреслено їхні системні зв'язки з іншими словами та словосполученнями у певній галузі. Для дослідження було вибрано документ «Ефективне врядування та виховання доброчесності у секторі безпеки та оборони», який розглядає питання корупції та доброчесності в організаціях, що займаються цивільним захистом, з метою підтримки чесної та результативної роботи установ, підпорядкованих НАТО. Цей документ містить лексику сфери цивільного захисту, знання якої є необхідним для ефективної роботи у цій галузі. На основі дослідження сформульовано висновки щодо різних способів перекладу термінів сфери цивільного захисту. Найпродуктивнішим способом перекладу виявилися словникові відповідники. Також поширеним є частковий переклад, який поєднує декілька способів перекладу. Менш поширеним способом є калькування.

Ключові слова: професійна термінологія, способи перекладу, лексичні одиниці, цивільний захист, словникові відповідники.

This study is devoted to the specifics of translating terms in the field of civil protection, focusing on the need to accurately reproduce and ensure the identity of concepts in the target language. The main goal of translation is to

preserve the exact concept of the source language, which is critical to avoid misunderstandings in a professional environment. This study focuses on the meaning of terms, emphasizing their systemic connections with other words and phrases in a particular field. The document chosen for the study was "Good Governance and Building Integrity in the Defence and Security Sector", which addresses the issues of corruption and integrity in civilian protection organizations in order to support the honest and effective work of NATO institutions. This document contains the vocabulary of civil protection sphere, which is essential for effective work in this field. Based on the research, conclusions are drawn on different ways of translating civil protection terms. The most productive method of translation was found to be dictionary equivalents. Partial translation, which combines several translation methods, is also common. A less common method is calquing.

Keywords: professional terminology, methods of translation, lexical items, civil protection, dictionary equivalents.

Специфіка перекладу термінів у сфері цивільного захисту полягає в потребі точного відтворення та забезпечення ідентичності понять у вашій цільовій мові. Такий переклад потребує глибокого знання термінів та нюансів у відповідній галузі, з якої відбувається переклад, так само як і розуміння контексту використання тих чи інших слів, а також їх еквівалентів, якщо такі є, рідною мовою.

Перекладаючи професійну термінологію, часто можна зіткнутися з проблемами добору точного еквівалента. Це відіграє величезну роль, оскільки основною метою перекладу є збереження точного поняття вихідної мови, яке може бути втрачено через неправильний переклад, що призведе до непорозумінь у професійному середовищі.

«Термін (від лат. terminus — межа, кордон). Слово або словесний комплекс, що співвідноситься з чітко окресленим поняттям певної організованої галузі пізнання (науки, мистецтва, суспільно-політичного життя тощо) і вступає в системні зв'язки з іншими словами та словосполученнями даної галузі» [4, с. 561].

Для нашого дослідження було вибрано документ під назвою «Ефективне врядування та виховання доброчесності у секторі безпеки та оборони», в якому розкривається питання корупції та доброчесності всередині організацій, що займаються цивільним захистом, з метою подальшого усунення цих проблем та підтримки чесної та результативної роботи установ, підпорядкованих НАТО. Цей документ містить лексику сфери цивільного захисту, знання якої є необхідною складовою для ефективної роботи у цій галузі.

Перекладаючи терміни у сфері цивільного захисту, ми можемо використовувати такі способи.

Словникові відповідники, або, як їх ще називають, еквіваленти — це лексичні одиниці, наявні в кожній мові, які використовуються для швидкого перекладу професійної лексики, щоб уникнути непорозумінь. Лексичні одиниці поділяють на одноеквівалентні та багатоеквівалентні. Прикладом одноеквівалентної одиниці є фраза *civil protection* — цивільний захист, в той час як прикладом багатоеквівалентної одиниці — слово *force* — сила, примус, озброєний загін.

Також можна виділити спосіб транскодування. Карабан В. І. трактує цей термін так: «Транскодування — це такий спосіб перекладу, коли звукова та/або графічна форма слова вихідної мови передається засобами абетки мови перекладу». Прикладами транскодування є: *institution* — інституція, *legitimacy* — легітимність, *sector* — сектор, *management* — менеджмент, *phase* — фаза, *operation* — операція, *personnel* — персонал, *control* — контроль.

Корунець І. В. зазначає, що «лексичне значення слів може передаватися вкупі з їх фонеморфологічною формою/структурою. Такий переклад лексем у їх морфологічній структурі здійснюється в тих випадках, коли одна із складових частин слова (чи й обидві його частини) повністю зберігають лінгвістичну форму мови-джерела у мові перекладу» [2, с. 232–233].

Наприклад: *overseas* – закордонний/заморський, *workforce* – робоча сила, *manpower* – жива сила, *cooperative* – кооперативний, *anti-corruption* – антикорупційний.

Вербальний переклад використовують на рівні лексеми та слова. На відміну від дослівного перекладу, цей метод перекладу ніколи не передає орфографічну або звукову форму одиниці вихідної мови, а лише її денотативне значення: *nongovernmental* – неурядовий, *interoperability* – взаємосумісність, *international* – міжнародний, *multilateral* – багатосторонній [3, с. 19].

Ще одним способом є описовий переклад. За Карабаном В. І., «описовий переклад – це такий прийом перекладу нових лексичних елементів вихідної мови, коли слово, словосполучення, термін чи фразеологізм замінюється в мові перекладу словосполученням (або більшим за кількістю компонентів словосполученням), яке адекватно передає зміст цього слова або словосполучення (терміна)» [1, с. 297], наприклад: *defence of government policies* – захист *zasad* державної політики, *main aspects of defence financial management and acquisition* – основні аспекти управління фінансами та закупівлями в оборонній сфері, *defence decision making process* – процес прийняття рішень в сфері оборони.

Отже, ми бачимо, що терміни у сфері цивільного захисту можуть бути перекладені різними способами. Під час перекладу деяких термінів відбувається частковий переклад, в якому фраза складається з двох або більше слів, які мають різні способи перекладу. До прикладу: *security personnel* – персонал охорони (слово *security* перекладене за допомогою словникового відповідника в українській мові, в той час як слово *personnel* – за допомогою транскодування). Інші приклади: *defence system* – оборонна система, *national security* – національна безпека, *armed conflicts* – збройні конфлікти.

Зробивши аналіз більше ніж 100 англійських термінів сфери цивільного захисту, можна зробити висновок, що найбільш

продуктивним способом перекладу цих термінів є спосіб словникових відповідників. Також часто трапляється частковий переклад, що в свою чергу є поєднанням декількох способів перекладу, як-от використання словникових відповідників та транскодування. Деяко менш популярним виявився спосіб калькування, який у цій вибірці використовують доволі рідко.

Список використаних джерел

1. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрові-стилістичні проблеми. Вінниця : Нова Книга, 2004. 576 с.
2. Корунець І. В. Вступ до перекладознавства : підручник. Вінниця : Нова Книга, 2008. 512 с.
3. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад) : підручник. Вінниця : Нова Книга, 2003. 448 с.
4. Лексикон загального та порівняльного літературознавства. Чернівці : Золоті литаври, 2001. 636 с.
5. Томіленко Л. М. Термінологічна лексика в сучасній тлумачній лексикографії української літературної мови : [монографія]. — Івано-Франківськ: Фоліант, 2015. 160 с.

Джерела ілюстративного матеріалу

1. Good governance and Building Integrity in the defence and security sector: NATO Building Integrity Education and Training Discipline (BI Reference Curriculum — 2017). URL: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2017_10/20171129_171031-bi-ref-cur17.pdf.
2. Ефективне врядування та виховання доброчесності у секторі безпеки та оборони: Освітня дисципліна програми виховання доброчесності НАТО (Типовий учбовий план — 2017). URL: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2018_01/20180112_180112-bi-ref-cur17-ukr.pdf.